

**Conferința privind problematica restituirii proprietăților și a acordării
compensațiilor bănești din perspectiva jurisprudenței Curții Europene
a Drepturilor Omului**

17 februarie 2011, București

Excelențele voastre,
Onorată audiență și
Stimați colegi,

Permiteți-mi să încep prin a adresa urări de bun venit distinșilor invitați din celelalte state membre ale Uniunii Europene, care au avut amabilitatea de a răspunde invitației de a participa la lucrările acestei conferințe și mă bucur că astăzi revăd printre participanți, o parte dintre membrii altor state din Uniunea Europeană, cu care m-am întâlnit cu ocazia unor vizite efectuate, inclusiv la Strasbourg.

Permiteți-mi, de asemenea, să încep prin a adresa felicitări Ministerului Afacerilor Externe pentru inițiativa pe care a avut-o de a organiza această conferință, cu o temă de foarte mare actualitate, de o foarte mare importanță pentru statul român, temă care vizează problema restituirii proprietăților și a acordării de compensații bănești, din perspectiva jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și am ferma convingere, față de numărul mare de specialiști în domeniul dreptului care au răspuns invitației de a participa la această conferință, că prin debaterile, discuțiile, schimburile de opinii, de idei care vor avea loc astăzi, în cadrul acestei conferințe, ea se va dovedi a fi extrem de utilă pentru toți participanții și, spun eu, pentru statul român, pentru toți reprezentanții celor trei puteri - puterea legislativă, executivă și puterea judecătorească.

De la început doresc să evidențiez faptul că în această materie, a restituirii proprietății și a acordării compensațiilor bănești, examinarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva României și prin care s-a constatat încălcarea art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și mă refer aici, în primul rând, la jurisprudența existentă anterior Hotărârii pilot pronunțată în Cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României, examinarea deci a acestei jurisprudențe, care sunt convinsă că astăzi va fi efectuată, demonstrează, fără putință de tăgadă, că instanțele din România au fost chemate să soluționeze un număr impresionant, un număr semnificativ de litigii în această materie, deși, nu au dispus de un cadru legislativ suficient de previzibil, de clar, de coerent. Această situație, de altfel, a fost evidențiată de către instanța europeană, anterior pronunțării Hotărârii pilot în Cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României, mai exact în Cauza Păduraru contra României, prin hotărârea pronunțată la 1 decembrie 2005.

De altfel, și o știm cu toții, a arătat-o și astăzi domnul Ministru al Justiției, la baza Hotărârii pilot pronunțată în Cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României

a stat un număr semnificativ de cereri înregistrate pe rolul instanței de la Strasbourg, mai exact un număr de 2000 astfel de cauze.

Țara noastră și-a asumat, spun eu, trecutul și, în același timp, a încercat imposibilul, prin aceea că a dorit să repare nedreptățile care au fost săvârșite în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989 de regimul totalitar comunist, a încercat să asigure o restituire a tuturor proprietăților care au fost luate, în mod abuziv, de către regimul totalitar, să asigure restituirea acestor proprietăți în natură, în măsura în care ele mai existau sau să acorde compensații bănești foștilor proprietari, pentru imobilele care nu mai existau.

Pentru aceasta, a fost adoptată la început o primă lege, care ulterior s-a dovedit a fi insuficientă pentru a asigura o reparație integrală tuturor categoriilor de persoane care au avut de suferit de pe urma regimului comunist, astfel că permanent s-a simțit nevoia adoptării unor noi legi sau eventual modificării, completării legilor deja existente.

Din acest punct de vedere au fost făcute numeroase eforturi de către statul român, eforturi care merită a fi remarcate.

Așa cum s-a evidențiat și de către instanța europeană în Hotărârea pilot pronunțată în Cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României, complexitatea acestor prevederi legislative, schimbările și modificările care s-au impus a fi aduse acestor dispoziții, în materia restituirii proprietăților, în mod inevitabil, s-au tradus printr-o practică judiciară neconstantă, au generat, așa putea spune, o incertitudine juridică generală în ceea ce privește explicarea unor noțiuni fundamentale, deosebit de importante referitoare la drepturile foștilor proprietari, ale statului, ale terților dobânditori ai bunurilor imobile preluate, în mod abuziv, de către regimul comunist.

De altfel, lipsa de stabilitate, lipsa de claritate, de coerență a cadrului legislativ în această materie și care a generat practica judiciară neunitară, a determinat, instanța supremă din România să pronunțe, pe calea recursurilor în interesul legii, în perioada 2007 - 2008, o serie de decizii de interpretare a unor dispoziții legale care au generat această practică neunitară și, doresc să amintesc aici, deciziile nr. 20, 52, 53 din anul 2007, precum și decizia nr.33 din 2008.

Sunt decizii prin care au fost interpretate fie dispozițiile Legii nr. 10/2001, lege care vizează regimul juridic al unor imobile preluate, în mod abuziv, în perioada regimului comunist și care au generat practică neunitară, fie dispozițiile Legii 247/2005, în materia procedurilor administrative privind acordarea despăgubirilor, fie prevederile Legii 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică și, nu în ultimul rând, decizia nr. 33 din 2008. Aceasta din urmă este o decizie prin care instanța supremă a statuat că, în situația în care se constată de către judecătorul național român neconcordanțe între prevederile Legii 10/2001 și dispozițiile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților

fundamentale, prioritate au dispozițiile Convenției, prioritate care poate fi dată pe calea unei acțiuni în revendicare întemeiată pe dreptul comun, desigur în măsura în care nu s-ar aduce astfel atingere unui alt drept de proprietate ori securității raporturilor juridice.

Aplicând procedura Hotărârii pilot în Cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit ineficiența - poate pare dur termenul, dar acesta este cel folosit de Curtea europeană - a sistemului actual de despăgubire sau de restituire și că această ineficiență continuă să reprezinte o problemă recurentă, pe scară largă la ora actuală în România, situație ce persistă în țara noastră, în ciuda adoptării unor hotărâri anterioare de către Curtea Europeană. Mă refer la hotărârea adoptată în Cauza Viașu împotriva României din decembrie 2008, precum și la hotărârile pronunțate în Cauzele Faimblat și Katz împotriva României din ianuarie 2009 și în care instanța europeană a avertizat statul român, Guvernul Român, că se impune a adopta măsuri generale, legale și administrative, care să permită o realizare efectivă și cât mai rapidă a dreptului la despăgubire sau a dreptului la restituire, pentru proprietarii ale căror imobile au fost preluate, în mod abuziv, în perioada regimului comunist.

Din punctul meu de vedere, discuțiile de astăzi, cel puțin pentru participanții români la această conferință, ar trebui să pornească de la ceea ce instanța europeană a solicitat statului român, respectiv o refacere totală a legislației în această materie a restituirii proprietăților, o legislație care să conducă la reguli de procedură clare, simplificate, astfel încât sistemul de despăgubire să devină cât mai previzibil și, de asemenea, coerent în aplicarea sa, spre deosebire de sistemul actual de despăgubire, care prin prevederile dispersate într-o multitudine de legi, ordonanțe și hotărâri, s-a dovedit a fi practic ineficient.

Iată de ce apreciez că, problema pe care o pune Hotărârea pilot, pronunțată în Cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României, trebuie să reprezinte o problemă structurală, de o foarte mare complexitate pentru toate autoritățile statului român, respectiv legislativă, executivă și bineînțeles și pentru puterea judecătorească, dar în primul rând, pentru autoritatea legislativă, care trebuie să-i găsească o rezolvare, cât mai rapidă, prin adoptarea unui cadru legal, stabil, eficient, previzibil, de natură să garanteze protecția drepturilor prevăzute în articolul 6 din Convenție și în art.1 din Primul Protocol adițional la această Convenție.

Desigur că, în elaborarea acestui cadru legislativ, pe care instanțele române vor fi chemate să îl aplice - și, din acest punct de vedere, vă asigur de toată deschiderea judecătorilor noștri naționali - experiența dumneavoastră, a colegilor din celelalte state membre ale Uniunii Europene, care v-ați confruntat cu probleme similare în această materie a restituirii proprietăților și a acordării de compensații

bănești - și aș aminti aici Cauzele Broniowski și Wolkenberg și alții, ambele pronunțate de Curtea Europeană împotriva Poloniei – experiența dumneavoastră deci, poate constitui model de referință pentru statul român, în identificarea soluțiilor legislative, administrative și, nu în ultimul rând, bugetare necesare pentru găsirea celor mai eficiente metode, în deplină concordanță, atât cu principiile enunțate în Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cât și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Am să închei aici scurta mea intervenție, urând succes lucrărilor conferinței și asigurându-vă de interesul instanței supreme, pe problematica supusă astăzi dezbaterii dumneavoastră.

Mulțumesc încă o dată, nu numai pentru invitație, dar și pentru prezența dumneavoastră în număr mare aici la București.

Judecător dr. Livia Doina Stranciu

Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție